

NIVEL

... voor onderzoek ...
... (NIVEL) verzamelt en ...
... informatie over structuur en ...
... de eerste lijnsgezondheidszorg ...
... andere sectoren van de gezond- ...
... de eerste lijnsgezondheidszorg ...

... van het NIVEL ...
... onderzoek ...
... activiteiten en het ...
... (bibliothek) ...
... PRAKTIKEN ...
... PRAKTIK ...
... de voorlopige ...
... de eerste lijnsgezondheidszorg ...
... door het Ministerie van ...
... en Cultuur ...

REGISTRATIE VERLOSKUNDIGEN PEILING 1990

E.T. Wismeijer
J.B. Pool
December 1990

II. TER AFSLUITING
10. BEGRIPPEN

Nederlands instituut voor onderzoek van de eerste-
lijnsgezondheidszorg NIVEL
Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT
Telefoon: 030 - 319946

Het Nederlands instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg (NIVEL) verzamelt en verspreidt kennis en informatie over structuur en functioneren van de eerstelijnsgezondheidszorg, mede in relatie tot andere sectoren van de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening.

Tot de activiteiten van het NIVEL behoren het verrichten van wetenschappelijk onderzoek, registratie- en documentatie-activiteiten en het beheren van een (algemeen toegankelijke) bibliotheek.

Het NIVEL is voortgekomen uit het voormalige Nederlands Huisartsen Instituut (NHI) en wordt grotendeels gesubsidieerd door het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

INHOUD	pag.
1. INLEIDING	1
2. HET AANTAL PRAKTIZERENDE VERLOSKUNDIGEN	3
3. VESTIGING EN VERTREK	4
4. SAMENSTELLING VAN DE BEROEPSGROEP	8
5. AANTAL PRAKTIJKEN, VASTE WAARNEMERS NAAR PRAKTIJKVORM, AANTAL HALVE DAGEN EN LIDMAATSCHAP NOV	12
6. GEOGRAFISCHE SPREIDING VAN VERLOSKUNDIGEN	13
7. PAS AFGESTUDEERDE VERLOSKUNDIGEN	19
8. PRAKTIJKZOEKENDE VERLOSKUNDIGEN	20
9. TER AFSLUITING	22
10. BEGRIPPEN	25

1. INLEIDING

Sinds januari 1984 verzamelt het Nederlands instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg (NIVEL) gegevens over de beroepsgroep verloskundigen. Dit registratieproject van verloskundigen is in 1983 van start gegaan met de ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst tussen de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (NOV) en het NIVEL.

Het doel van het registratieproject is informatie te verzamelen over menskracht in de verloskunde. In het project zijn op dit moment een tweetal registraties opgenomen, te weten de registratie van 'werkzame verloskundigen' en de registratie van 'nogniet gevestigde verloskundigen'.

a. Registratie van 'werkzame verloskundigen'

Op basis van gegevens uit dit registratiesysteem kunnen onder andere de volgende vragen beantwoord worden:

- hoeveel verloskundigen zijn er in Nederland werkzaam?
- wat is de leeftijdsopbouw van alle praktizerende verloskundigen?
- hoeveel verloskundigen hebben zich gevestigd en hoeveel hebben de praktijk neergelegd?
- op welke wijze vestigt men zich?
- wat is de praktijkvorm?
- hoe is de spreiding en dichtheid van de beroepsgroep over Nederland?

De belangrijkste gegevensbronnen waaruit het registratieproject Verloskundigen zijn informatie krijgt zijn de Geneeskundige Hoofdinspectie van de Volksgezondheid (GHI) en de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (NOV). Daarnaast wordt door het NIVEL via schriftelijke en telefonische enquêtes materiaal verzameld. Op basis van deze bronnen zijn wij in staat om statistische overzichten te publiceren vanaf 1 januari 1970.

Gezien de opzet van het registratiesysteem van werkzame verloskundigen kunnen in het licht van achteraf nog uitgevoerde correcties en toevoegingen, reeds gepubliceerde cijfers bijgesteld worden. De gegevensbestanden worden dus niet bevroren, hetgeen betekent dat er kleine verschillen kunnen optreden met eerder gepubliceerde statistische overzichten.

b. registratie van 'nog niet gevestigde verloskundigen'

Sinds 1 januari 1986 beschikt het NIVEL ook over een registratiesysteem van 'nog-niet gevestigde verloskundigen'. Onder deze groep verloskundigen verstaan wij diegenen die de opleiding tot verloskundige hebben voltooid maar (nog) niet werkzaam zijn als verloskundige en daartoe de plannen niet hebben opgegeven. De gegevens worden verkregen via een enquête die jaarlijks op peildatum (1 januari) onder alle verloskundigen wordt gehouden die de opleiding in het daaraan voorafgaande jaar hebben voltooid of in een vorige peiling te kennen hebben gegeven dat zij op zoek zijn naar een functie als verloskundige.

Met deze gegevens kunnen onder andere de volgende vragen beantwoord worden:

- hoeveel verloskundigen hebben jaarlijks de opleiding voltooid?
- hoeveel van hen zijn werkzaam als verloskundige en in welke functie?
- hoeveel tijd verloopt er tussen beëindiging van de opleiding en begindatum van de werkzaamheden als verloskundige?
- hoeveel verloskundigen zijn op zoek naar een eigen praktijk?
- welke voorkeuren hebben praktijkzoekende verloskundigen met betrekking tot de praktijkvorm?

In deze brochure wordt een samenvatting gegeven van de peiling op 1 januari 1990. Voor een uitgebreide presentatie van de gegevens uit deze brochure kan de volgende publikatie geraadpleegd worden: J. Pool, 1990. Cijfers uit de registratie van beroepen in de eerstelijnsgezondheidszorg 1990, Deel I, Utrecht, Nederlands instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg (in voorbereiding).

2. HET AANTAL PRAKTIZERENDE VERLOSKUNDIGEN

Op 1 januari 1990 zijn er in Nederland 1075 verloskundigen werkzaam. Vergeleken met 1989 is dat een toename van 37 verloskundigen. Van de 1075 werkzame verloskundigen zijn er 34, ofwel 3,2%, van het mannelijk geslacht. De meerderheid van de

verloskundigen (70,7%) is werkzaam in een eigen praktijk. Daarnaast is 15,3% klinisch werkzaam. Het relatieve aandeel van verloskundigen in eigen praktijk is in de afgelopen jaren tamelijk stabiel gebleven. Als wij echter kijken naar de absolute aantallen dan is er nog steeds sprake van een toename van het aantal verloskundigen met een eigen praktijk. Het aantal klinisch werkende verloskundigen, dat de laatste jaren zowel absoluut als relatief gezien afnam, vertoont per 1 januari 1990 weer een lichte stijging (tabel 1).

Tabel 1: Aantal praktizerende verloskundigen naar functie vanaf 1970, per 1 januari

	eigen praktijk		klinisch werkzaam		vaste waarnemer		waarnemer		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1970	643	82,3	92	11,8	16	2,1	30	3,8	781	100,0
1975	621	75,4	147	17,9	22	2,7	33	4,0	823	100,0
1980	552	69,3	168	21,1	26	3,3	50	6,3	796	100,0
1981	556	68,2	170	20,9	29	3,6	60	7,4	815	100,0
1982	555	66,4	179	21,4	36	4,3	66	7,9	836	100,0
1983	567	65,6	173	20,0	44	5,1	80	9,3	864	100,0
1984	593	65,5	161	17,8	42	4,6	110	12,1	906	100,0
1985	625	67,3	164	17,7	46	5,0	95	10,1	929	100,0
1986	665	69,7	167	17,5	35	3,7	87	9,1	954	100,0
1987	683	69,3	172	17,4	37	3,8	94	9,5	986	100,0
1988	712	70,4	169	16,7	43	4,3	87	8,6	1011	100,0
1989	732	70,5	159	15,3	67	6,5	80	7,7	1038	100,0
1990	760	70,7	164	15,3	73	6,8	78	7,2	1075	100,0

3. VESTIGING EN VERTREK

Uit de vestigingscijfers blijkt dat het vestigingscijfer in 1989 vrijwel gelijk is aan het vestigingscijfer in

1988 (figuur 1). In 1989 begonnen 69 verloskundigen een eigen praktijk of associeerden zich (tabel 2).

Bij de laatste twee peilingen constateerden wij dat het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen dat de praktijk heeft neergelegd toenam. In 1989 is dat aantal echter weer gedaald. Het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen dat in 1989 de praktijk heeft neergelegd bedraagt 41.

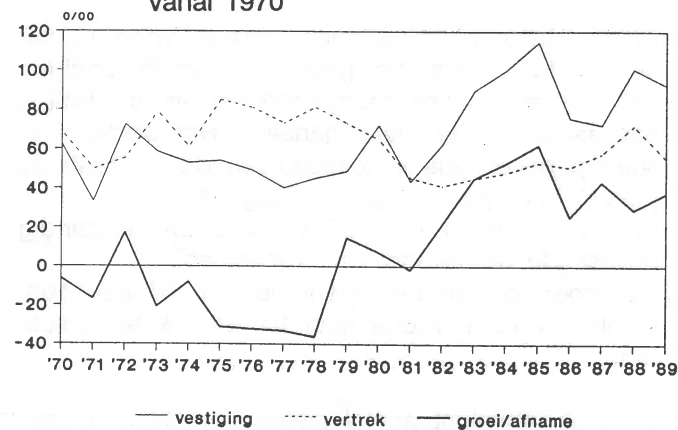
Per saldo zijn er in 1989 in totaal 28 zelfstandig gevestigde verloskundigen bijgekomen.

De groei van de beroepsgroep lijkt, bij een constante instroom, vooral door het vertrek te fluctueren..

Tabel 2: Absoluut aantal nieuw gevestigde verloskundigen (eigen praktijk) en het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen dat de praktijk heeft neergelegd vanaf 1980 per 1 januari

	praktijk begonnen	praktijk neergelegd	saldo
1980	40	36	+ 4
1981	24	25	- 1
1982	35	23	+ 12
1983	52	26	+ 26
1984	61	29	+ 32
1985	74	34	+ 40
1986	52	34	+ 18
1987	70	41	+ 29
1988	73	53	+ 20
1989	69	41	+ 28

Figuur 1: Vestiging, vertrek- en groei- en afnamecijfers van zelfstandig gevestigde verloskundigen vanaf 1970

Ruim 80% van de in 1989 nieuw zelfstandig gevestigde verloskundigen vestigde zich in associatie. In vergelijking tot 1988 is dit een sterke toename. Daarentegen zien wij dat het aantal overnames en het aantal nieuwe vrije vestigingen gedaald is. Vooral bij de laatste categorie is sprake van een forse daling van 23,3% in 1988 naar 10,1% in 1989 (tabel 3).

Tabel 3: Vestigingswijze van verloskundigen vanaf 1970

	nieuwe vrije vestiging		associatie		overname		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1970	14	35,0	7	17,5	19	47,5	40	100,0
1975	6	18,2	8	24,2	19	57,6	33	100,0
1980	10	25,0	17	42,5	13	32,5	40	100,0
1985	17	23,0	50	67,6	7	9,5	74	100,0
1986	11	21,6	30	58,8	10	19,6	51	100,0
1987	5	7,1	54	77,1	11	15,7	70	100,0
1988	17	23,3	47	64,4	9	12,3	73	100,0
1989	7	10,1	56	81,2	6	8,7	69	100,0

Hoewel hun aandeel in 1989 iets terugloopt starten, in vergelijking tot het begin van de jaren tachtig, veel verloskundigen in een groepspraktijk (bijna 32%). Vanaf 1980 starten de meeste verloskundigen in een duopraktijk, in 1989 is dit percentage zelfs opgelopen tot meer dan de helft.

Het aandeel starters in een solopraktijk neemt steeds verder af. Minder dan 15% van de verloskundigen vestigt zich in 1989 in een solopraktijk (tabel 4).

Tabel 4: Praktijkvorm van zich zelfstandig vestigende verloskundigen vanaf 1970

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1970	31	77,5	8	20,0	1	2,5	40	100,0
1975	24	72,8	8	24,2	1	3,0	33	100,0
1980	19	47,5	20	50,0	1	2,5	40	100,0
1985	19	25,7	39	52,7	16	21,6	74	100,0
1986	14	27,5	27	52,9	10	19,6	51	100,0
1987	15	21,4	30	42,9	25	35,7	70	100,0
1988	13	17,8	35	47,9	25	34,2	73	100,0
1989	10	14,5	37	53,6	22	31,9	69	100,0

Voor de 41 verloskundigen die in 1989 hun praktijk hebben neergelegd, blijkt de voornaamste reden het natuurlijk verloop (pensionering) te zijn (bijna 44%). Toch moeten wij constateren dat een groot deel reeds op jonge leeftijd de praktijk neerlegt. Van de verloskundigen die in 1989 met de praktijk zijn gestopt was bijna 44% jonger dan 40 jaar. Voor een deel is dit te verklaren uit het feit dat een toenemend aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen met hun werkzaamheden stopten om vervol-

gens in een andere functie aan de slag te gaan. Bij deze peiling bedraagt dat percentage 22%.

4. SAMENSTELLING VAN DE BEROEPSGROEP VERLOSKUNDIGEN

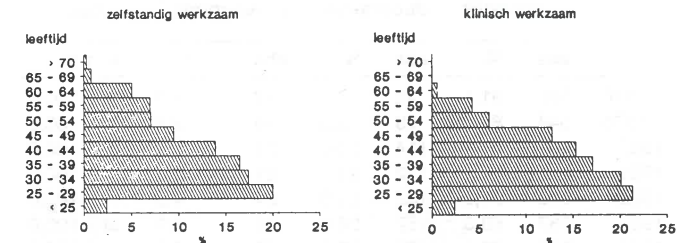
De beroepsgroep verloskundigen kenmerkt zich door een vrij jonge leeftijdsopbouw. Het merendeel van de verloskundigen is jonger dan 40 jaar (60%), terwijl slechts 5% ouder is dan 60 jaar (tabel 5).

Tabel 5: Absolute en relatieve leeftijdsverdeling van alle praktizerende verloskundigen per 1 januari 1990

	abs	%
jonger dan 25 jaar	41	3,8
25-29	240	22,3
30-34	194	18,0
35-39	171	15,9
40-44	143	13,3
45-49	103	9,6
50-54	68	6,3
55-59	62	5,8
60-64	43	4,0
65-69	7	0,7
70 jaar en ouder	3	0,3
Totaal	1075	100,0

De klinisch werkende verloskundigen zijn relatief gezien wat jonger dan degenen die in een eigen praktijk werkzaam zijn (figuur 2).

Figuur 2: Leeftijdsopbouw van verloskundigen met een eigen praktijk en klinisch werkzame verloskundigen per 1 januari 1990

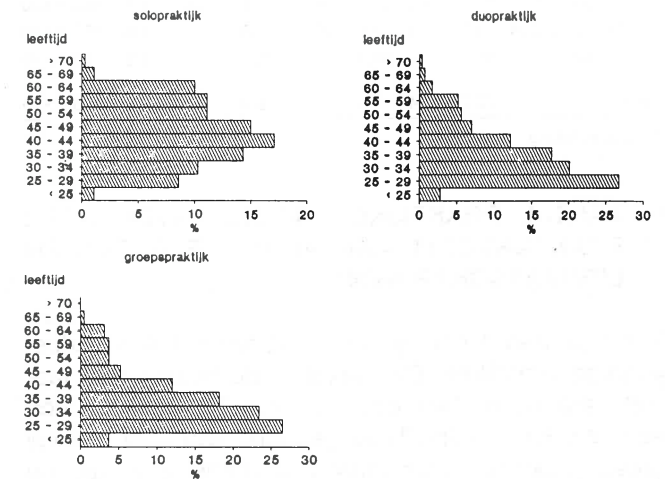
Ruim 60% van de klinisch werkzamen is jonger dan 40 jaar; bij de verloskundigen in eigen praktijk ligt dit op zo'n 56%. De vaste waarnemers en waarnemers hebben een veel jongere leeftijdsopbouw. Het percentage jonger dan 40 jaar is bij deze groepen respectievelijk 85% en 72%. Richtten wij onze aandacht op de praktijkvorm van de zelfstandig gevestigde verloskundigen, dan valt de constante daling op van het aantal verloskundigen werkzaam in een solopraktijk. Dit bedroeg in 1970 nog 91% van de zelfstandig gevestigden. In 1980 was dit aandeel reeds gedaald tot 74,5% en per 1 januari 1990 bedraagt dit nog slechts 36,8%. Het aandeel verloskundigen, werkzaam in een groepspraktijk is in de afgelopen jaren sterk gestegen van 6,4% in 1985 tot 25,3% in 1990. Het aandeel verloskundigen in een duopraktijk neemt in de loop van de tijd gestaag toe (tabel 6).

Tabel 6: Absolute en relatieve verdeling van het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen (in eigen praktijk) naar praktijkvorm vanaf 1970, per 1 januari

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal
	abs	%	abs	%	abs	%	
1970	586	91,1	45	7,0	12	1,9	643 100,0
1975	544	87,6	59	9,5	18	2,9	621 100,0
1980	411	74,5	114	20,6	27	4,9	552 100,0
1981	403	72,5	132	23,7	21	3,8	556 100,0
1982	399	71,9	132	23,8	24	4,3	555 100,0
1983	387	68,3	152	26,8	28	4,9	567 100,0
1984	386	65,1	172	29,0	35	5,9	593 100,0
1985	369	59,0	216	34,6	40	6,4	625 100,0
1986	343	51,6	244	36,7	78	11,7	665 100,0
1987	329	48,2	264	38,7	90	13,1	683 100,0
1988	312	43,8	254	35,7	146	20,5	712 100,0
1989	295	40,2	283	38,6	155	21,1	733 100,0
1990	280	36,8	288	37,9	192	25,3	760 100,0

De in een duopraktijk of een groepspraktijk werkzame verloskundigen zijn gemiddeld jonger dan diegenen die werkzaam zijn in een solopraktijk (figuur 3). Van deze laatste groep is 35,5% jonger dan 40 jaar; voor de verloskundigen werkzaam in een duo- of groepspraktijk ligt dit percentage op respectievelijk 67,8% en 71,7%.

Figuur 3: Relatieve leeftijdsverdeling van praktizerende verloskundigen met eigen praktijk naar praktijkvorm per 1 januari 1990

Uitsplitsing naar functie en plaats van opleiding leert dat van de verloskundigen opgeleid in Heerlen, in vergelijking tot beide andere opleidingsinstellingen, een relatief groter deel (17,9%) klinisch werkzaam is (tabel 7). Verloskundigen opgeleid in Rotterdam zijn relatief iets vaker werkzaam in een eigen praktijk dan verloskundigen opgeleid in Amsterdam of Heerlen. Het percentage vaste waarnemers is ongeveer gelijk voor de verschillende opleidingsinstellingen.

Tabel 7: Aantal praktizerende verloskundigen naar functie en plaats van opleiding per 1 januari 1990

	eigen praktijk		klinisch werkzaam		vaste waarnemer		waarnemer		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Amsterdam	246	71,3	51	14,8	23	6,7	25	7,2	345	100,0
Rotterdam	254	74,0	40	11,7	24	7,0	25	7,3	343	100,0
Heerlen	246	68,9	64	17,9	20	5,6	27	7,6	357	100,0
Buitenland*	14	46,7	9	30,0	6	20,0	1	3,3	30	100,0
totaal	760	70,7	164	15,3	73	6,8	78	7,3	1075	100,0

* Gelijkstelling.

5. AANTAL PRAKTIJKEN, ASSISTENTEN NAAR PRAKTIJKVORM, AANTAL HALVE DAGEN EN LIDMAATSCHAP NOV

Per 1 januari 1990 zijn er in Nederland 485 verloskundige praktijken. Dit aantal is de laatste drie jaar niet veranderd. Ten opzichte van 1989 heeft zich een sterke stijging voorgedaan van het aantal groepspraktijken. Hier staat een reeds jaren dalend aantal solopraktijken tegenover (tabel 8).

Van de 72 vaste waarnemers is het merendeel 52,8% werkzaam in een solopraktijk. Slechts een klein deel (6,9%) werkt in een groepspraktijk.

Het aantal werkzame verloskundigen dat lid is van de NOV bedraagt 922. Dit is bijna 86% van alle verloskundigen. Leden worden vooral gevonden onder verloskundigen met een eigen praktijk (ruim 92%) en de assistenten (85%). De klinisch werkzamen zijn, relatief gezien, het minst vaak lid (60,4%).

Tabel 8: Aantal praktijken naar praktijkvorm vanaf 1980, per 1 januari

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1980	411	86,2	57	11,9	9	1,9	477	100,0
1981	403	84,7	66	13,8	7	1,5	476	100,0
1982	399	84,3	66	14,0	8	1,7	473	100,0
1983	387	82,0	76	16,1	9	1,9	472	100,0
1984	386	79,9	86	17,8	11	2,3	483	100,0
1985	369	75,5	108	22,1	12	2,4	489	100,0
1986	343	70,0	122	24,9	25	5,1	490	100,0
1987	329	67,3	132	27,0	28	5,7	489	100,0
1988	312	64,3	127	26,2	46	9,5	485	100,0
1989	294	60,6	142	29,3	49	10,1	485	100,0
1990	280	57,7	144	29,7	61	12,6	485	100,0

6. GEOGRAFISCHE SPREIDING VAN VERLOSKUNDIGEN

In vergelijking met de andere provincies zijn in Limburg relatief veel verloskundigen klinisch werkzaam (tabel 9).

In Zeeland werken, relatief gezien, de meeste verloskundigen in een eigen praktijk (90%), er ontbreken in deze provincie verloskundigen die klinisch werkzaam zijn en waarnemers.

Verder valt nog het hoge percentage waarnemers in Friesland en Flevoland op.

Tabel 9: Aantal praktizerende verloskundigen naar provincie en functie per 1 januari 1990

	eigen praktijk		klinisch werkzaam		vaste waarnemster		waarnemster		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Groningen	21	75,0	3	10,7	1	3,6	3	10,7	28	100,0
Friesland	16	66,6	3	12,5	1	4,2	4	16,7	24	100,0
Drenthe	20	74,1	4	14,8	1	3,7	2	7,4	27	100,0
Overijssel	49	83,0	1	1,7	4	6,8	5	8,5	59	100,0
Flevoland	14	77,8	-	-	1	5,5	3	16,7	18	100,0
Gelderland	90	78,3	11	9,6	5	4,3	9	7,8	115	100,0
Utrecht	55	72,4	14	18,4	1	1,3	6	7,9	76	100,0
N-Holland	147	65,9	39	17,5	22	9,9	15	6,7	223	100,0
Z-Holland	166	70,9	31	13,3	16	6,8	21	9,0	234	100,0
Zeeland	9	90,0	-	-	1	10,0	-	-	10	100,0
N-Brabant	111	71,2	23	14,7	16	10,3	6	3,8	156	100,0
Limburg	62	59,1	35	33,3	4	3,8	4	3,8	105	100,0
Nederland	760	70,7	164	15,3	73	6,8	78	7,2	1075	100,0

Dat met name in de grote steden (en in wat mindere mate in de middelgrote steden) van ons land er relatief veel verloskundigen klinisch werkzaam zijn, terwijl dat in het landelijk gebied, het verstedelijkt landelijk gebied en de forensengemeenten niet of nauwelijks het geval is, wekt geen verwondering. Veruit de meeste reguliere ziekenhuizen staan in gemeenten van deze omvang. Daarnaast zijn nogal wat klinisch werkzamen in dienst van een academisch ziekenhuis.

Uitgesplitst naar praktijkvorm valt te zien dat solo praktijken verhoudingsgewijs vaker voorkomen in de provincies Groningen, Zeeland en Flevoland. In Utrecht vinden wij deze heel weinig. Groepspraktijken zijn afwezig in Zeeland.

Uitsplitsing naar urbanisatiegraad schept een nog duidelijker beeld: solo praktijken vinden wij voornamelijk in het landelijk en verstedelijkt landelijk gebied. De middelgrote en grote steden worden

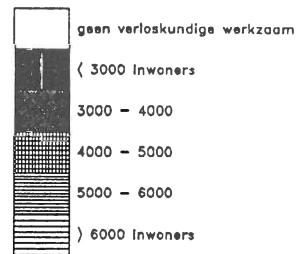
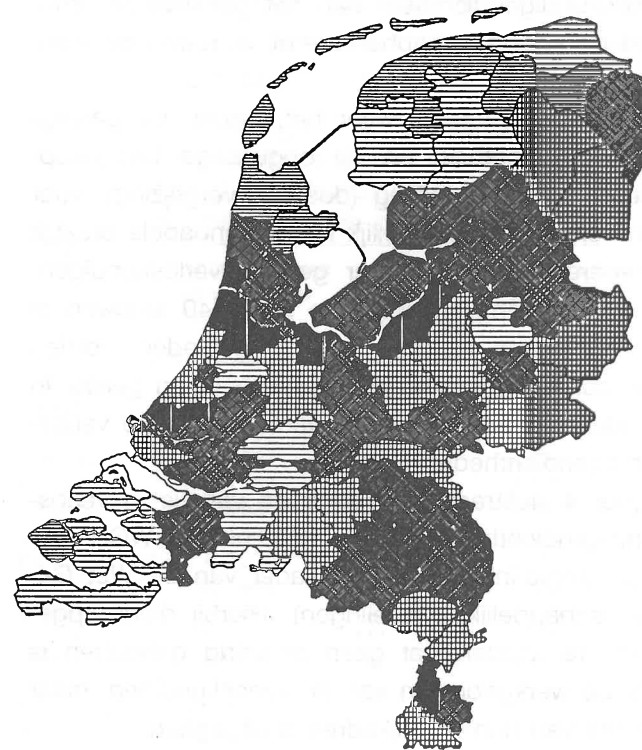
gekenmerkt door grote aantallen verloskundigen werkzaam in een duo- of groepspraktijk (tabel 10).

Tabel 10: Aantal praktizerende verloskundigen met eigen praktijk naar praktijkvorm en urbanisatiegraad per 1 januari 1990

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Landelijk gebied	17	40,5	19	45,2	6	14,3	42	100,0
Verstedelijkt landelijk gebied	97	54,8	52	29,4	28	15,8	177	100,0
Forensengemeenten	55	46,6	43	36,5	20	16,9	118	100,0
Kleine steden	34	33,7	52	51,5	15	14,8	101	100,0
Middelgrote steden	39	28,1	52	37,4	48	34,5	139	100,0
Grote steden	38	20,8	70	38,3	75	40,9	183	100,0
Nederland	280	36,8	288	37,9	192	25,3	760	100,0

Op 1 januari 1990 bedraagt het gemiddeld aantal inwoners per zelfstandig gevestigde verloskundige 19.593. Dit aantal ligt lager dan in voorgaande jaren en de verloskundigendichtheid in Nederland is daarmee opnieuw toegenomen (1988: 1 op 20.692; 1989: 1 op 20.196). Het gemiddeld aantal inwoners per zelfstandig gevestigde plus klinisch werkzame verloskundigen bedraagt per 1 januari 1990 16.116. Bij een meer exacte operationalisatie

Figuur 4: Verloskundigendichtheid (aantal vrouwen in de leeftijd van 15 tot en met 39 jaar per zelfstandig gevestigde verloskundige) per WGR-subregio per 1 januari 1990

7. PAS AFGESTUDEERDE VERLOSKUNDIGEN

In de afgelopen jaren voltooiden jaarlijks tussen de 60 en 65 verloskundigen hun opleiding. In 1988 was dit aantal hoger (72) en voor 1990 valt er weer een stijging te constateren (77). Verreweg het grootste deel van de pas afgestudeerden heeft de opleiding gevolgd aan één van de drie verloskundigenopleidingen in Nederland, te weten Amsterdam, Rotterdam en Heerlen (tabel 12). In de laatste jaren zagen wij een toename van het aantal gelijkstellingen van in het buitenland opgeleide verloskundigen. Met als hoogtepunt 1987 toen 16 verloskundigen een gelijkstelling hebben gekregen. Dit jaar hebben 12 verloskundigen die in het buitenland opgeleid zijn een gelijkstelling gekregen.

Tabel 12: Verdeling van de afgestudeerden naar jaar van voltooiing van de opleiding (of gelijkstelling) en plaats van opleiding

Plaats van opleiding	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Amsterdam	17	23	18	14	21	18
Rotterdam	14	15	17	14	24	24
Heerlen	27	23	15	20	17	23
Buitenland*	2	5	13	16	10	12
Totaal	60	67	63	64	72	77

* gelijkstelling.

De meerderheid (78%) van alle afgestudeerde verloskundigen die vanaf 1984 zijn afgestudeerd, zijn op peildatum 1 januari 1990 werkzaam als verloskundige. Het grootste deel (51%) is werkzaam in een eigen praktijk. Circa 7% heeft (nog) geen werk als verloskundige en 15% is om wat voor reden dan ook (voorlopig) met de werkzaamheden ge-

stopt. Dit is ten opzichte van de vorige peiling, procentueel, een flinke toename (9,6%).

Tabel 13: Werkzaamheden van verloskundigen, afgestudeerd vanaf 1984, in percentages, per 1 januari 1990

werkzaamheden	1984	1985	1986	1987	1988	1989	totaal
Eigen praktijk	55,0	65,1	65,1	64,1	43,0	19,5	50,7
Klinisch werkzaam	13,3	9,1	9,5	7,8	13,9	6,5	10,0
Vaste waarnemster	1,7	6,1	1,6	9,4	11,1	22,1	9,2
Waarne(e)m(st)er	8,3	-	4,8	1,6	12,5	20,7	8,4
Nog niet werkzaam	3,3	1,5	7,9	6,2	5,6	13,0	6,5
Niet meer werkzaam	18,4	18,2	11,1	10,9	13,9	18,2	15,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Abs	60	66	63	64	72	77	402

De in Heerlen opgeleide verloskundigen zijn, relatief gezien, iets vaker klinisch werkzaam dan diegenen afkomstig van de andere opleidingen. Van alle afgestudeerden in Heerlen die na 1984 hun opleiding hebben voltooid is 16% klinisch werkzaam. Voor Amsterdam en Rotterdam bedraagt dit respectievelijk 6% en 5%. Van de verloskundigen die in de afgelopen zes jaar een gelijkstelling hebben gekregen (58 personen) is 14% klinisch werkzaam. Het grootste deel van deze laatste groep (36%) is niet als verloskundige werkzaam.

8. PRAKTIJKZOEKENDE VERLOSKUNDIGEN

Hoe langer het geleden is dat men van de opleiding kwam of werd gelijkgesteld, hoe minder men op zoek is naar een (andere) functie als verloskun-

dige. Van de in 1989 afgestudeerden is bijna de helft op zoek naar een (andere) functie. Van de in 1987 en 1988 afgestudeerden is respectievelijk 8% en 28% nog zoekend.

Uit tabel 14 blijkt dat het vooral de waarnemers in wisselende waarnemingen zijn die op zoek zijn naar een (andere) functie als verloskundige. Wisselende waarnemingen kunnen wij beschouwen als een tijdelijke of doorstroomfunctie.

Tabel 14: Aantal verloskundigen dat op zoek is naar een (andere) functie als verloskundige, naar werkzaamheden per 1 januari 1990

werkzaamheden	op zoek		niet op zoek	
	abs	%	abs	%
Eigen praktijk	1	6,7	14	93,3
Klinisch werkzaam	3	60,0	2	40,0
Vaste waarnemster	9	52,9	8	47,1
Waarne(e)m(st)er	12	75,0	4	25,0
Nog niet werkzaam	3	30,0	7	70,0
Niet meer werkzaam	10	71,4	4	28,6
Totaal	38	49,4	39	50,6

De meeste zoekenden (61%) ambiëren een eigen praktijk. Van hen geven veruit de meesten (92%) de voorkeur aan het werken in een associatie. Het zoeken naar een (andere) functie als verloskundige geschiedt voornamelijk via het reageren op advertenties, via vrienden en kennissen en via het rechtstreeks benaderen van reeds gevestigde verloskundigen.

Om een indruk te krijgen of er in de loop der jaren verschuivingen zijn opgetreden in de mogelijkheden om aan het werk te komen als verloskundige, hebben wij van de verschillende cohorten bekeken welk percentage binnen één tot en met vijf jaar als verloskundige in een bepaalde functie werkzaam is (tabel 15, volgende pagina).

Beginnende verloskundigen starten relatief vaak als waarneemster; het aantal verloskundigen in een eigen praktijk neemt toe naarmate de voltooiing van de opleiding langer geleden is. Het aantal nog niet werkzamen neemt op eenzelfde manier af. De mogelijkheden om als verloskundige aan de slag te komen kunnen wij als ruim bestempelen.

9. TER AFSLUITING

Als afsluiting willen wij de voornaamste bevindingen uit de peiling van 1 januari 1990 naar voren halen:

- Op 1 januari 1990 zijn er 1075 werkzame verloskundigen in Nederland, tegen 1038 bij de peiling van 1989.
- De meerderheid van de verloskundigen is werkzaam in een eigen praktijk (70,7%); 15,3% is klinisch werkzaam. In vergelijking met 1989 is het relatieve aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen zo goed als gelijk gebleven.
- In 1989 hebben zich 69 verloskundigen gevestigd (in eigen praktijk) en hebben 41 verloskundigen de praktijk neergelegd. Dit betekent dus een toe-

Tabel 15: Werkzaamheden van verloskundigen, afgestudeerd of gelijkgesteld sinds 1984, naar het aantal jaren van bezit van diploma of gelijkstelling, in procenten

	binnen 1 jaar					binnen 2 jaar					binnen 3 jaar					
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1984	1985	1986	1987	1988	1984	1985	1986	1987	1988
Eigen praktijk	16,7	27,3	12,7	40,6	26,4	19,5	38,3	48,5	33,3	56,2	43,0	51,7	63,6	52,4	64,0	64,0
Klinisch werkzaam	16,7	16,7	17,5	9,4	5,6	6,5	20,0	15,2	22,2	7,8	13,9	23,3	9,1	9,5	7,8	7,8
Vaste waarne(e)m(st)er	20,0	9,1	15,9	9,4	22,2	22,0	16,7	12,1	12,7	17,2	11,1	6,7	12,1	14,3	9,4	9,4
Waarne(e)m(st)er	23,3	31,8	31,7	29,7	34,7	20,8	11,7	18,2	17,5	7,8	12,5	6,7	7,6	6,4	1,6	1,6
Nog niet werkzaam	21,7	13,6	19,0	9,4	11,1	13,0	8,3	3,0	9,5	6,3	5,6	5,0	3,0	9,5	6,3	6,3
Niet meer werkzaam	1,7	1,5	3,2	1,5	-	18,2	5,0	3,0	4,8	4,7	13,9	6,7	4,6	3,9	10,9	10,9
Totaal %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Abs	60	66	63	64	72	77	60	66	63	64	72	60	66	63	64	64

	binnen 4 jaar		binnen 5 jaar		binnen 6 jaar	
	1984	1985	1984	1985	1984	1985
Eigen praktijk	53,3	68,2	65,1	50,0	65,1	55,0
Klinisch werkzaam	20,0	10,6	9,5	21,7	9,1	13,3
Vaste waarne(e)m(st)er	6,7	6,1	1,6	6,7	6,1	1,7
Waarne(e)m(st)er	6,7	7,6	4,8	6,7	-	8,3
Nog niet werkzaam	3,3	3,0	7,9	3,3	1,5	3,3
Niet meer werkzaam	10,0	4,5	11,1	11,7	18,2	18,3
Totaal %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Abs	60	66	63	60	66	60

name van het aantal praktizerende verloskundigen in 1989 met 28.

- Van diegenen die zich in 1989 vestigden deed 81% dat in de vorm van een associatie. Dit is een veel hoger percentage dan in de voorafgaande jaren.
- Verloskundigen zijn gemiddeld vrij jong: 60% is jonger dan 40 jaar; slechts 5% is ouder dan 60 jaar.
- Van de 1075 werkzame verloskundigen zijn slechts 34 van het mannelijk geslacht. Dit percentage (3,2%) is de laatste jaren nauwelijks veranderd.
- Van de verloskundigen met een eigen praktijk werkt 37% solo; 38% werkt in een duopraktijk en 25% in een groepspraktijk. De trend om in een groepspraktijk werkzaam te zijn zet in 1989 duidelijk door.
- Per 1 januari 1990 zijn er in Nederland 485 verloskundigenpraktijken. Dit aantal is de laatste drie jaar stabiel gebleven. Hoewel solopraktijken nog steeds de meerderheid vormen (58%) neemt het aantal duo- en groepspraktijken gestaag toe.
- Per 1 januari 1990 bedraagt het aantal vrouwen in de leeftijd van 15 tot en met 39 jaar per verloskundige in eigen praktijk 3878. De verloskundigendichtheid is in 1989 opnieuw toegenomen. De verloskundigendichtheid is het laagst in de landelijke gebieden. De provincies met de laagste verloskundigendichtheid zijn Zeeland en Friesland.
- In 1989 hebben 65 verloskundigen hun opleiding voltooid.

- Van de in 1989 afgestudeerden is 69% per 1 januari 1990 werkzaam als verloskundige; 20% daarvan is reeds werkzaam in een eigen praktijk.
- Van alle vanaf 1984 afgestudeerde verloskundigen is per 1 januari 1990 49% op zoek naar een (andere) functie als verloskundige. De meeste zoekers ambiëren een eigen praktijk en vestigen zich het liefst in associatie.

10. BEGRIPPEN

Verloskundige - Medicus die op grond van de wet of regelgeving de bevoegdheid is verleend, de verloskunde als verloskundige uit te oefenen.

Gelijkstelling - Bevoegdheid, verleend aan een in het buitenland opgeleide verloskundige, om in Nederland de verloskunde uit te oefenen.

Zelfstandig gevestigd (eigen praktijk) - Verloskundige die een overeenkomst heeft met het ziekenfonds en alleen of in een maatschap een praktijk uitoefent.

Klinisch werkzaam - In dienstverband van een ziekenhuis.

Vaste waarnemer - Een verloskundige - die al dan niet in loondienst - bij een zelfstandig gevestigde verloskundige werkt.

Waarnemer - Een verloskundige die in wisselende waarnemingen werkzaam is bij zelfstandig gevestigde verloskundigen.

Solopraktijk - De praktijk van één zelfstandig gevestigde verloskundige (eventueel met een vaste waarnemer).

Duopraktijk - De praktijk van twee geassocieerde zelfstandig gevestigde verloskundigen (eventueel met een vaste waarnemer).

Groepspraktijk - De praktijk van drie of meer geassocieerde zelfstandig gevestigde verloskundigen (eventueel met een vaste waarnemer).

Nieuwe vrije vestiging - Vestiging van een verloskundige door de vestiging van een nieuwe verloskundige praktijk.

Overname - Vestiging van een verloskundige door voortzetting van een bestaande verloskundige praktijk.

Associatie - Vestiging van een verloskundige door het aangaan van een maatschap met één of meer reeds gevestigde verloskundige(n) of door voortzetting van een bestaande praktijk door twee of meer nieuw gevestigde verloskundigen in de vorm van een maatschap.

Urbanisatiegraad - Typologie van gemeenten waarin de mate van verstedelijking is weergegeven. Hierin zijn de volgende categorieën onderscheiden (naar: J.J. Harts, de Structuurnota, een sociaal geografische analyse van een gebied, 1979):

Landelijk gebied:

gebied van gemeenten met grootste kern minder dan 5000 inwoners en meer dan 20% van de mannelijke beroepsbevolking werkzaam in de landbouw.

Verstedelijkt landelijk gebied:

gebied van gemeenten met grootste woonkern minder dan 30.000 inwoners en meer dan 80%

van de mannelijke beroepsbevolking werkzaam in niet-agrarische sector.

Forensengemeente:

gemeente met grootste kern minder dan 30.000 inwoners en meer dan 30% van de mannelijke beroepsbevolking is forens.

Stedelijke gemeente:

gemeente met bebouwde kom met meer dan 2000 inwoners/km² en een gemiddelde bevolkingsdichtheid van meer dan 500 inwoners/km²; gewoonlijk meer dan 70% van de bevolking in de bebouwde kom. Binnen deze categorie wordt het volgende onderscheid gemaakt:

1. Kleine steden:

gemeenten met minder dan 30.000 inwoners in de bebouwde kom.

2. Middelgrote steden:

gemeenten met tussen 30.000 en 100.000 inwoners in de bebouwde kom.

3. Grote steden:

gemeenten met meer dan 100.000 inwoners in de bebouwde kom.